

2. Sovelluksia ja sovellusprotokollia

- 2.1. WWW (World Wide Web)
- 2.2. Sähköposti
- 2.3. DNS (Domain NameSystem)

5.4.2002

1

Verkkosovellus <=> sovellusprotokolla

- **Sovellusprotokolla on vain osa hajautettua sovellusta**
- **Esim. WWW**
 - selain, www-palvelin, dokumentin rakenne (HTML) ja sovellusprotokolla (HTTP)
 - HTTP
 - selain ja verkkopalvelimen kommunikointiin

5.4.2002

2

Sovellusprotokolla määrittelee

- **käytetyt sanomatyytit**
 - pyyntö (request)
 - vastaus (response)
- **sanomien rakenteen (syntaksi)**
 - mitä kenttiä, minkä kokoisia ja missä kohtaa
- **kenttien merkityksen (semantiikka)**
- **'säännöt', milloin mikin sanoma lähetetään**

5.4.2002

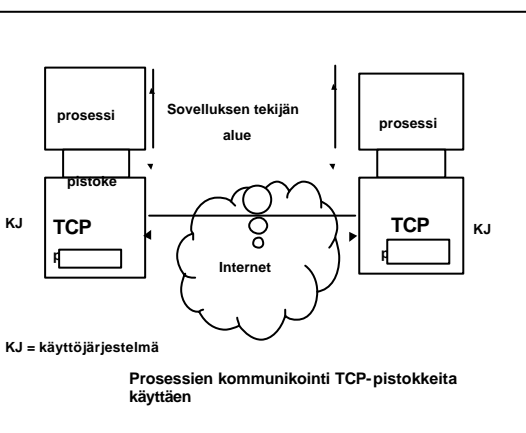
3

Prosessien etäkommunikointi

- **Eri koneissa olevien prosessien kommunikointia lähettämällä sanomia toisilleen**
 - KJ huolehtii saman koneen prosessien kommunikoinnista
- **Pistoke (socket)**
 - prosessi kirjoittaa verkkoon ja lukee verkosta samalla tavoin kuin kirjoittaa tiedostoon ja lukee tiedostosta
 - API (application programmers' interface)
 - verkkosovelluksen ohjelmointirajapinta

5.4.2002

4

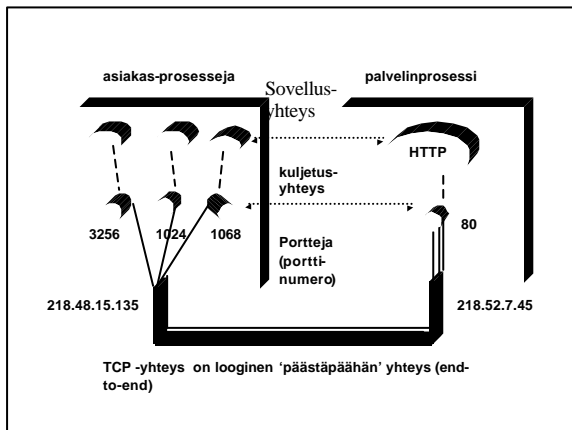

Osoittaminen

- **IP-osoite => oikea kone**
 - koneen yksilöivä tunniste
 - koneen verkkoliitännän yksilöivä tunniste
 - verkko-osa osoitteesta yksilöi verkon
 - koneosa yksilöi koneen verkossa
- **Porttinumero => oikea prosessi**
 - yleisillä palveluilla standardoidut porttinumerot
 - www-palvelin 'kuuntelee' porttia 80
 - postipalvelin kuuntelee porttia 25

5.4.2002

6

Käyttäjänedustaja (User Agent)

• Käyttäjän ja verkko-sovelluksen rajapinta

- verkossa **selain**
 - hakee sivun ja näyttää sen
 - käynnistää Java-sovelmat
 - asiakkaan puolen HTTP-protokolla lähettää ja vastaanottaa sanomia piskokkeen kautta
- sähköpostissa postiohjelma ('mail reader')
 - graafinen käyttöliittymä sanomien laatimiseen ja lukemiseen
 - asiakkaan puolen SMTP sanomien lähettämiseen ja esim. POP tai IMAP sanomien hakemiseen
 - Eudora, Netscape Messenger, Microsoft Outlook

5.4.2002

8

Sovellus ja kuljetuspalvelun laatu

• virheettömyys

- pankkisovellus
- videoneuvottelu
- puhelu

• kapasiteetti eli minimisiirtonopeus

- Internet-puhelin 32 Kbps, video 10Kbps-5 Mbps
- sähköposti

• tosiaikaisuus

- usean pelaajan taistelupeli: viive korkeintaan 100 ms
- dokumentin siirto

5.4.2002

9

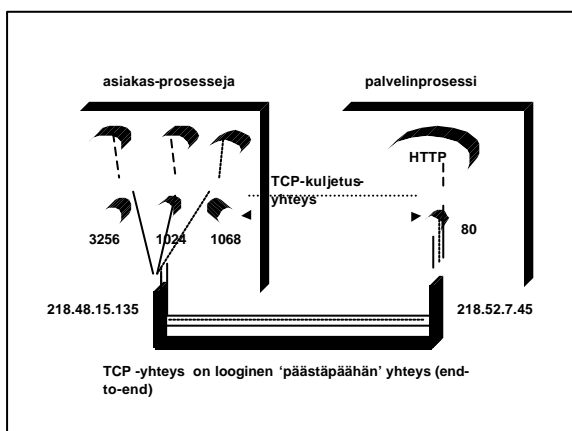
Internetin kuljetusprotokollat

• TCP (Transmission Control Protocol)

- yhteydellinen palvelu
 - yhteyden muodostus ennen datan siirtoa
 - kättely (handshaking)
 - kaksisuuntainen TCP-yhteys
 - yhteyden purku
- luotettava kuljetuspalvelu
- ruuhkanhallinta
- ei takuita siirtonopeudelle eikä viiveelle

5.4.2002

10

• UDP

- minimaalinen palvelu
- ei yhteyden muodostusta eikä purkua
- sanoma vain lähetetään verkkoon
- ei mitään takuita sanoman perillemenosta
- saapuneet sanomat voivat olla epäjärjestyksessä
- ei ruuhkanvalvontaa
 - lähettäjä voi lähettää UDP-pistokkeeseen niin paljon kuin haluaa

5.4.2002

12

2.1. WWW

- **WWW on joukko yhteentoimivia palvelimia ja asiakkaita, jotka puhuvat samaa HTTP-kieltä (-protokollaa)**
- **graafinen asiakasohjelma selain**
 - Netscape, Explorer
- **kykenee 'avaamaan' URL-linkin**
 - = muodostamaan TCP-yhteyden ko. verkkopalvelimeen ja hakemaan sieltä ko. tiedoston

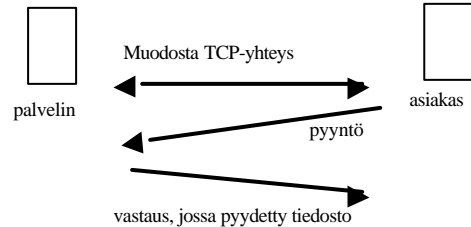
5.4.2002

13

<http://www.cs.princeton.edu/index.html>

Muodostetaan TCP- yhteys koneeseen:
www.cs.princeton.edu

Pyydetään sieltä tiedosto käyttäen HTTP-protokollaa:
index.html

HTTP (Hypertext Transfer Protocol)

- **Protokolla asiakkaan ja palvelimen väliseen kommunikointiin**

- www-sivujen hakemiseen
 - HTML-tiedosto, jossa
 - HTML-tiedostoja
 - JPEG-kuva, GIF-kuva
 - Java-sovelma
- sivuilla URL-osoite

Tekstiä:
plaa plaa
plaa

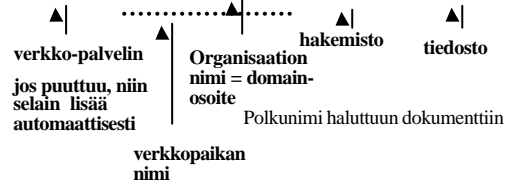

5.4.2002

- **tilatun protokolla**

URL (Uniform Resource Locator)

- **<http://www.nmib.com/glossary.index.html>**

5.4.2002

16

Muita URLeja:

- **<ftp://usc.edu/pubs/myfile.doc>**
 - ftp-palvelulla haettava tiedosto
- **<news:uk.finance>**
 - uutisryhmä
- **<file:///C:/webs/html/mottle.gif>**
 - tiedosto haetaan käyttöjärjestelmän avulla (ei käyttäen http:tä)

5.4.2002

HTTP-asiakas

- **selain (= asiakas) pyytää verkkosivua**
 - muodostaa TCP-yhteyden palvelinkoneeseen
 - DNS auttaa domain-nimen muuttamisessa IP-osoitteeksi
 - WWW-palvelimen kuuntelema portti on 80
 - lähettää HTTP-pyyntösanomaa TCP-yhteyteen liitettyyn pistokkeeseen
 - vastaanottaa palvelimen lähettämän vastausanomaa, jossa on sisällä pyydetty sivu
 - tämän jälkeen TCP-yhteys suljetaan
 - selain tutkii sivua ja näkee uudet viitteet kuviin, jotka se sitten hakee samalla tavalla
- **selain näyttää pyydetyn sivun käyttäjälle**

5.4.2002

18

Palvelinprosessi

- **Kuuntelee TCP-porttia 80 yhteydenpyyntöjä varten**

- pyyntö yleensä selaimelta
 - kun käyttäjä on ilmoittanut haluavansa ko. dokumentin
 - esim. klikkaamalla tekstissä olevaa URL-linkkiä
 - tai antamalla URL-linkin yhteysoyennössä
 - tai selain itse huomaa linkin, josta pitää hakea

5.4.2002

19

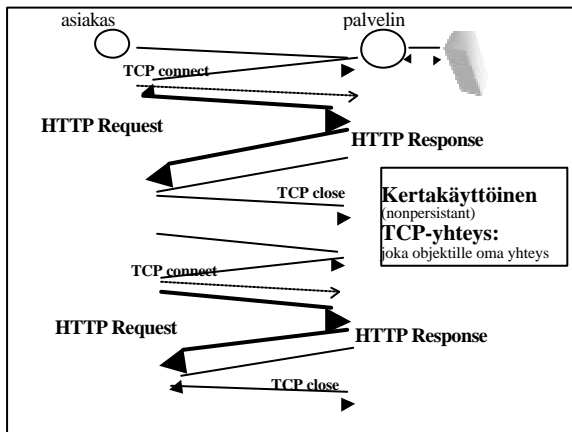
HTTP-pyyntön tullessa

- **verkkopalvelin**

- vastaanottaa pyyntösanoman ,
- hakee pyydetyn sivun tai objektin omasta muististaan ,
- liittää sen HTTP-vastaussanomaan ja
- lähettää sitä pyytäneelle selaimelle
- pyytää TCP-yhteyden sulkemista

5.4.2002

20

Suorituskyky?

- **Jos haetaan 10 objektia**

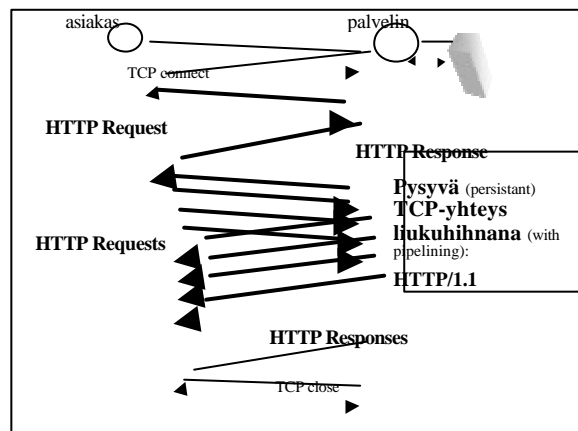
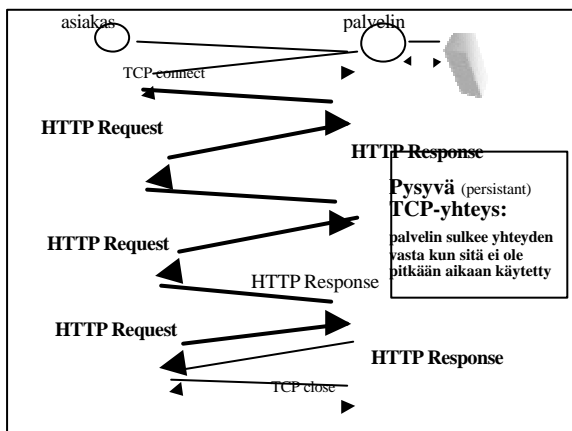
- 10 TCP-yhteyden muodostusta ja purkua
 - kukin 2 sanomaa = RTT (round-trip time) => 20 RTT
 - hidas aloitus (slow start) hidastaa lähetysnopeutta
- voidaan avata useita rinnakkaisia yhteyksiä
 - puskuritilat yhteyksille

- **käytetään pysyvää TCP-yhteyttä**

- palvelin jättää yhteyden sulkematta
- muut pyynnöt ja vastaukset käyttävät samaa yhteyttä

5.4.2002

22

HTTP-sanomat (esimerkki)

• HTTP Request Message:

GET /jokuhakemisto/sivu.html HTTP/1.1
Host: WWW.jokupaikka.fi
Connection: close
User-agent: Mozilla/4.0
Accept-language:fi
(ylimääräinen CR ja LF)

5.4.2002

25

Pyyntösanomien yleinen rakenne

GET /jokuhakemisto/sivu.html HTTP/1.1

metodi	SP	URL	SP	versio	CR	LF
--------	----	-----	----	--------	----	----

Otsakekenttä : kentän arvo	CR	LF
----------------------------	----	----

... Lisää otsakerivejä

Otsakekenttä : kentän arvo	CR	LF
----------------------------	----	----

CR	LF
----	----

Runko-osa käytössä esim. POST-metodissa
--

Otsakekenttä : kentän arvo	CR	LF
----------------------------	----	----

Host: WWW.jokupaikka.fi kone, jossa dokumentti on
Connection: close sulje yhteys lähetyksen jälkeen
User-agent: Mozilla/4.0 selainen tyyppi
Accept-language:fi dokumentin kieli

HTTP-sanomat (esimerkki)

• HTTP Response Message:

HTTP/1.1 200 OK
Connection: close
Date: Thu, 19 Oct 2000 12:00:15 GMT
Server: Apache/1.3.0 (Unix)
Last-Modified: Mon, 22 Jun 2000 09:23:24 GMT
Content-Length: 6821
Content-Type: text/html
(data data data data data ...)

5.4.2002

28

Vastausanomien yleinen rakenne

versio	SP	statuskoodi	SP	fraasi	CR	LF
--------	----	-------------	----	--------	----	----

Otsakekenttä : kentän arvo	CR	LF
----------------------------	----	----

... Lisää otsakerivejä

Otsakekenttä : kentän arvo	CR	LF
----------------------------	----	----

CR	LF
----	----

Runko-osa

Pyyntömetodeja

- **GET sivun lukeminen**
 - aina tai vain tietyn päiväyksen jälkeen muutettu sivu
- **HEAD pelkän otsikon lukeminen**
- **PUT sivun tallettaminen**
- **POST lisäys verkkosivulle**
- **DELETE sivun poistaminen**
- **LINK uusi linkki**
- **UNLINK linkin poistaminen**

5.4.2002

30

Statuskoodeja ja fraaseja

- **200 OK**
 - pyyntö onnistui , pyydetty sivu vastauksessa
- **301 Moved Permanently**
 - uusi URL on otsakekentässä Location
- **400 Bad Request**
- **404 Not Found**
- **505 HTTP Version Not Supported**

5.4.2002

31

Käyttäjän tunnistaminen

• Autentikointi

- omat koodit ja otsakkeet tätä varten
 - 401 Authorization Required -statuskoodi
- WWW-Authenticate -otsake kertoo kuinka**
 - asiakas lähettää autentikointitiedot joka pyynnössä (Authorization- otsakerivi)

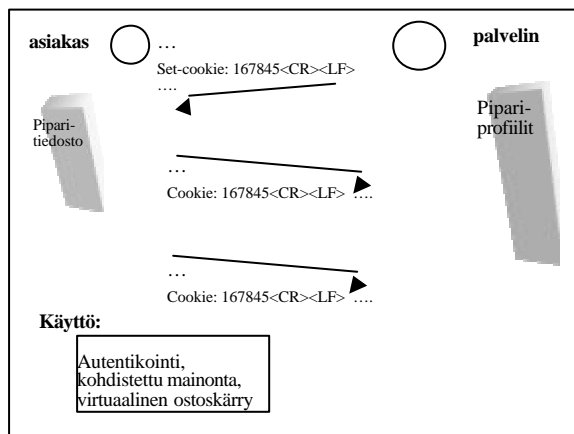
• pipari (cookie)

- asiakkaalle talteen käyttäjäkohtainen tunnuskoodi, joka esitetään joka pyynnön yhteydessä

5.4.2002

32

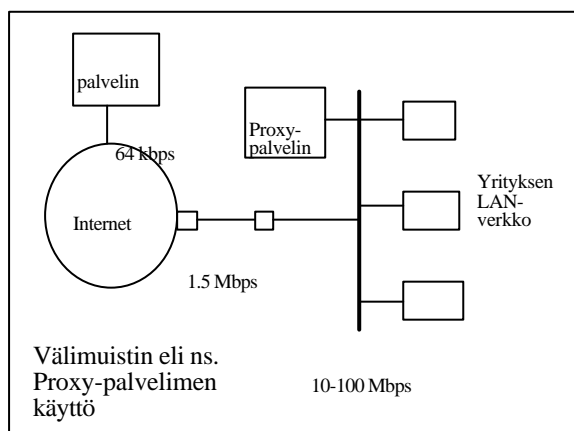

Verkkovälimuisti

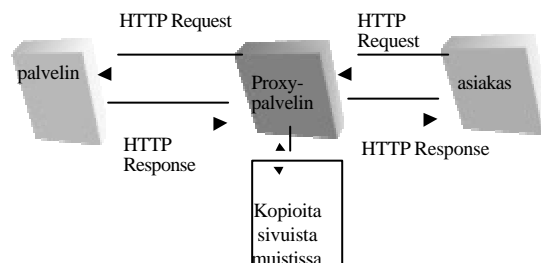
- **Säilyttää kopioita haetuista sivuista**
 - viimeksi haetut sivut
- **pyyntö ohjautuu ensin välimuistiin**
 - haetaan verkon yli vasta, jos ei löydy välimuistista
- **etuja:**
 - lyhentää kyselyaikaa
 - vähentää Internetin liikennettä
 - tuo nopean jakelukanavan hitaille palvelimille

5.4.2002

34

Haku palvelimelta vain, jos ei ole jo muistissa

Conditional GET

- **Välimuistiin talletettu objekti haetaan verkosta, jos objektia on muutettu**
 - tallessa vanha versio
- **Get**
 - **If-modified-since: Mon, 22 Jun 2000 09:23:24**
 - **HTTP/1.0 304 Not Modified**

5.4.2002

37

HTML (HyperText Markup Language)

- **SGML (Standard Generalized Markup Language)**
 - merkkäuskieli
 - kertoo, kuinka dokumentit muotoillaan
 - TeX, troff,
 - ladontamerkinnot
 - WYSIWYG
- **XML (Extensible Markup Language)**
- **Näistä enemmän:**
 - 582302 Digitaalisen median tekniikat (2ov)
 - 582304 XML-metakieli (2ov)

5.4.2002

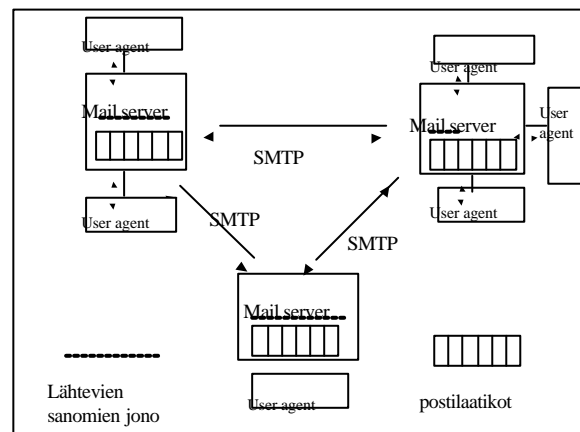
38

2.2. Sähköposti

- **Käyttäjiliitäntä (user agent)**
 - sanomien kirjoittaminen, lukeminen ja lähettäminen
- **Postipalvelin (mail server)**
 - postilaatikot
- **Postiprotokolla SMTP**
 - sanomien toimittaminen lähettäjän postijärjestelmästä vastaanottajan postijärjestelmään
 - sanoman muoto
 - tekstisanoma, MIME-sanoma

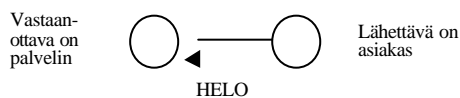
5.4.2002

39

SMTP (Simple Mail Transfer Protocol)

- **Postipalvelimet käyttävät SMTP-protokollaa sanomien siirtoon**
 - sanomat lähtevä postipalvelu muodostaa TCP-yhteyden vastaanottajan postipalvelimeen
 - 'käyttelyjen' jälkeen siirretään sanomat

5.4.2002

Lähtevä postipalvelin

- muodostaa TCP-yhteyden
- esittelee itsensä
- kertoo lähettäjän ja vastaanottajan
- lähettää sanoman, jos vastaanottava palvelin antaa luvan

Vastaanottava postipalvelin

- kuuntelee TCP-porttia **25**
- hyväksyy yhteydenmuodostuspyynnöt
- vastaanottaa ja siirtää sanomat postilaatikoihin
- palauttaa virheilmoitukset

S: 220 helsinki.fi
 C: HELO princeton.edu
 S: 250 Hello princeton.edu
 C: MAIL FROM: <Bob@princeton.edu>
 S: 250 <Bob@princeton.edu> OK
 C: RCPT TO: <pekka.puupaa@cs.helsinki.fi>
 S: 250 <pekka.puupaa@cs.helsinki.fi> OK
 C: DATA
 S: 354 Enter mail, end with "." on a line by itself
 C: dataa ... dataa
 C: dataa ... dataa
 C: .
 S: 250 Message accepted for delivery
 C: QUIT
 S: 221 princeton.edu closing connection

- **TCP-yhteys on pysyvä**
 - yhteydellä voidaan lähettää useita sanomia
- **Yhteydellä voidaan lähettää vain ASCII-sanomia**
 - sanomatekstin lopettaa omalla rivillään irrallisena oleva piste (".") (*Tämä on vanha protokolla!*)
 - "CRLF.CRLF"
 - jos sanomassa on binääridataa, esim. kuvia, niin siellä voisi esiintyä irrallinen piste eli CRLF.CRLF => sanoma katkeaa. => binääridata koodataan ASCIIksi siten, ettei siinä esiinny CRLF.CRLF : iä

5.4.2002

44

S: 220 helsinki.fi
 C: HELO princeton.edu
 S: 250 Hello princeton.edu
 C: MAIL FROM: <Bob@princeton.edu>

 S: 250 Message accepted for delivery
 C: HELO princeton.edu
 S: 250 Hello princeton.edu
 C: MAIL FROM: <Alice@princeton.edu>

 S: 250 Message accepted for delivery

 C: QUIT
 S: 221 princeton.edu closing connection

Push- ja pull-protokollat

- **työntöprotokolla (PUSH)**
 - asiakas lähettää tiedoston
 - SMTP
- **noutoprotokolla (PULL)**
 - asiakas pyytää tiedostoa
 - HTTP
 - poikkeuksena PUT- ja POST-metodit

5.4.2002

46

Sähköpostisanoman muoto

To:
CC:
From:
Message-Id:
Received:
Date:
Reply-To:
Subject:

Yleisiä sanoman
otsakekenttiä

kentät erotettu
rivinvaihdolla

RFC 822 sallii myös omien
kenttien käytön

5.4.2002

47

MIME (Multipurpose Internet Mail Extension)

- **Alunperin vain tekstisanomia (ASCII)**
- **nykyisin myös**
 - erityyppisiä tekstisanomia
 - Word-dokumenteja
 - kiinankielistä tekstiä
 - ääntä,
 - videota
 - kuvia

5.4.2002

48

MIME-laajennus

- Lisää kenttiä otsikkoon

MIME-versio:
Content-Transfer-Encoding:
Content-Type:

5.4.2002

49

```
From: alice@crepes.fr
To: bob@hamburger.edu
Subject: Picture of yummy crepe
MIME-Version: 1.0
Content-Transfer-Encoding: base64
Content-Type: image/jpeg
(base64 encoded data .....
..... base64 encoded data)
```

MIME-sisältötyyppejä

- text/plain; charset=us-ascii
- text/html
- image/gif, image/jpeg, video/mpeg
- application/postscript, application/msword, application/octetstream
- **multipart/mixed**

5.4.2002

51

```
Content-Type:
  multipart/mixed;Boundary=StartOfNextPart
-- StartOfNextPart
Hei Allu,
sinulle kaunis kuva kissastani Vilestä.
-- StartOfNextPart
Content-Transfer-Encoding: base64
Content-Type: image/jpeg
base64 encoded data .....
.....base64 encoded data
-- StartOfNextPart
Haluatko muita kuvia!
```

Base64-koodaus

- **tyyppien koodaukset siirtoa varten**
 - sähköpostisanomassa saa olla vain ASCII-merkkejä
 - ei esimerkiksi ääkkösiä
- **base64-koodaus**

5.4.2002

53

- **Sanoman 24 bitin ryhmät jaetaan 6 bitin osiksi, jotka kukin koodataan ASCII-merkiksi => 64 eri vaihtoehtoa**

- 0-25 = A-Z,
- 26-51 = a-z,
- 52-61 = 0-9,
- 62= +, 63 =/

- **Tekstisanoma voidaan koodata myös 7-bitin ASCIIlla.**

5.4.2002

54

Postinhakuprotokollat (mail access protocols)

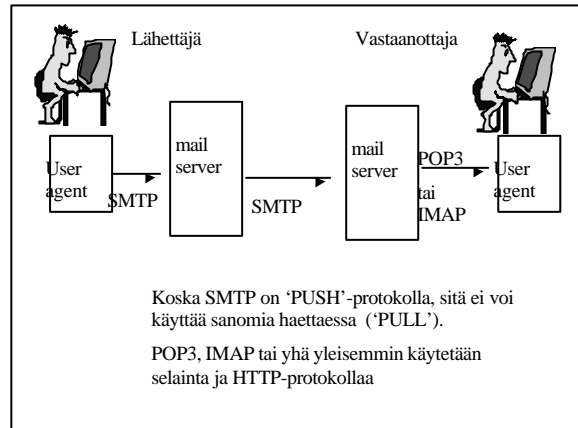
- **Käyttäjän postiohjelma siirtää postinhakuprotokollan avulla sanomat postipalvelimen postilaatikoista käyttäjän PC:lle**

- POP3: yksinkertainen ohjelma, joka siirtää sanomat vastaanottajan PC:lle
- IMAP: monipuolinen, käyttäjä voi käsitellä postipalvelimen postilaatikkona kuin se olisi omissa koneessa

- **Entä lähetettäessä?**

5.4.2002

55

Postiyhdyskäytävä (Mail Gateway)

- **Yleensä postipalvelin ottaa suoraan yhteyttä vastaanottajan postipalvelimeen**
- **välissä voi olla postiyhdyskäytäviä**
 - tallettavat ja toimittavat eteenpäin sanomia
 - yrittävät lähettämistä useita päiviä
 - Miksi tarvitaan?

- ohjaa oikeaan koneeseen: liisa.martinen@helsinki.fi
- vastaanottajan kone usein pois päältä

5.4.2002

57

2.3. DNS (Domain Name System)

- **Internetin hakemistopalvelu**
- Ihmisten ja ohjelmien käyttämien merkkijonomuotoisten nimien muuttaminen binäärisiksi IP-verkko-osoitteiksi
 - **hydra.cs.helsinki.fi => 218.214.4.29**
- hierarkkinen nimentätapa + hajautettu hakemisto IP-osoitteiden selvittämiseksi
 - **esim. sähköpostiosoitteita, koneiden IP-osoitteita**

5.4.2002

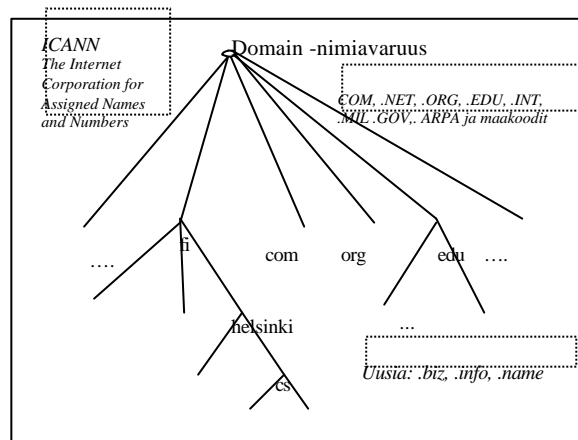
58

DNS- nimiavaruus

- **Domain (nimihallinta-alue)**
 - maiden tunnukset
 - fi, fr, de, uk, ...
 - yleiset (yleensä USA)
 - com, edu, gov, int, mil, net, org
 - esimerkkejä:
 - cs.helsinki.fi
 - www.cnn.com
 - www-dept.cs.ucl.ac.u

5.4.2002

59

IP-nimen selvittäminen

- sovellusohjelma kutsuu kirjastorutiinia parametrina nimi merkkijonona
 - esim Unix:ssa gethostbyname()
- kirjastorutiini lähettää UDP-datasähkeen paikalliselle DNS-palvelimelle, joka etsii nimeä vastaavan IP-osoitteen ja palauttaa sen kirjastorutiinille
 - etsinnässä tarvitaan usein monien palvelimien yhteistyötä

5.4.2002

61

Nimipalvelimien hierarkia

- DNS-nimiavaruus jaettu vyöhykkeisiin (zone)
 - kukin vyöhyke kattaa osan nimipuusta
 - vyöhykkeellä on yksi siitä vastaava nimipalvelija (primary) ja yksi tai useita apunimipalvelijoita (secondary)
- vyökykejako on hallinnollinen
 - tarpeen mukaan nimipalvelijoita vastaamaan omasta alueestaan

5.4.2002

62

Kysely ensin paikalliselle nimipalvelimelle

- jos nimi on sen vastuulla => authoritative record
- jos sillä ei ole mitään tietoa nimestä, se lähettää kyselyn ylimmän tason ns. juurinimipalvelijalle (DNS root server,
<http://www.wia.org/pub/rootserv.html>,
<ftp://ftp.rs.internic.net/domain/named.root>)
- esim. Kysely "linda.cs.yale.edu" lähetetään nimipalvelimelle "edu-server.net", joka vastaa vyöhykkeestä "edu".

5.4.2002

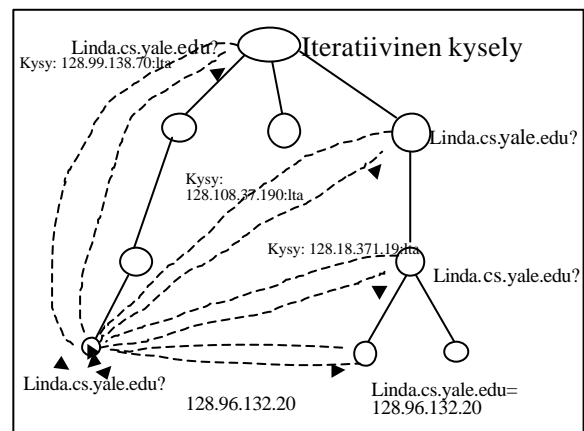
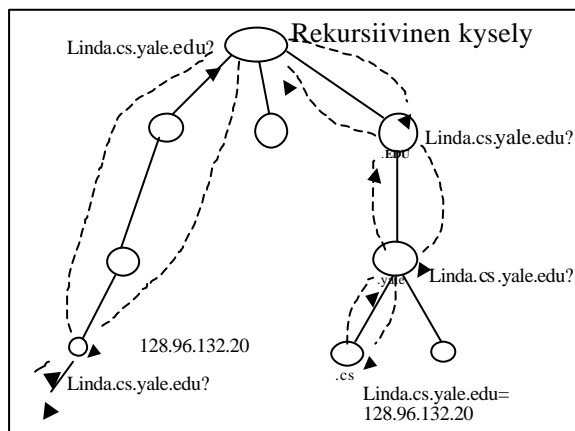
63

Juurinimipalvelin tietää, mikä nimipalvelin on vastuussa kysytystä nimestä

- tämä on tosin voinut jakaa vastuun joillekin toisille nimipalvelimelle
- mutta tietää, mikä niistä on vastuussa juuri kysytystä nimestä

5.4.2002

64

Hakemistotiedot

- **DNS-hakemistotietue (resource record)**

- (nimi, arvo, tyyppi, tietueen elinaika)
- Tyyppi määrää nimen ja arvon merkityksen
 - A-tyyppi
 - koneen domain nimi , arvo on IP-osoite
 - NS-tyyppi
 - domain-nimi, arvo on alueesta vastaavan nimipalvelijan koneen domain-nimi
 - CNAME-tyyppi
 - alias-nimeä vastaava 'kanoninen' nimi
 - MX-tyyppi
 - aliasnimeä vastaava postipalvelin

5.4.2002

67

DNS-sanomat

Identification	Flags
Number of questions	Number of answers
Number of authority RRs	Number of additional RRs
Questions (name and types for queries)	
Answers (RRs in response to queries)	
Authority (RRs for authoritative servers)	
Additional information	

5.4.2002

68

DNS-välimuisti

- Suorituskyvyn parantamiseksi nimipalvelijat varastoivat välimuistiinsa DNS-tietueita
- ei tarvitse hakea uudestaan
- elinaika kertoo voimassaoloajan

5.4.2002

69